

за мобінг. У Законі України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» пропонується визначити типові ознаки мобінгу. У Кодексі законів про працю України та в Законі України «Про колективні договори і угоди» пропонується впровадження заходів, «спрямованих на запобігання та протидію мобінгу (цькування) на підприємствах, установах, організаціях та здійснення контролю за його виконанням» [3]. Проте це, на жаль, тільки проєкт закону.

Отже, можна зробити висновок про необхідність нормативного закріплення визначення поняття мобінгу та встановлення відповідальності за вчинення тих дій, які відповідатимуть змісту цього поняття. Доцільно також розробити чітке формулювання мобінгу у сфері професійної комунікації.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18.12.2018 № 2657-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Проєкт закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії мобінгу» від 01.03.2019 № 10118. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65602.

3. Leymann Heinz. Mobbing and Psychological Terror at Workplaces. *Violence and Victims*. 1990. Vol. 5, № 2. P. 119–126. URL : <http://www.mobbingportal.com/leymanh.html>.

Проценко Галина Петрівна,

старший викладач кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ;

Мороз Людмила Іванівна,

професор кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, доктор психологічних наук, професор

ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ В СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗИ

Судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває в провадженні органів досудового розслідування чи суду (ст. 1 Закону України «Про судову експертизу»).

У кримінальному процесуальному законодавстві висновок судового експерта є джерелом доказів у кримінальному провадженні, спеціальним засобом у виявленні, розслідуванні, розкритті злочинів щодо встановлення певних фактів, які мають значення для кримінального провадження.

У процесі досудового розслідування та судового розгляду справ судово-лінгвістична експертиза, яка за своєю природою є комплексною динамічною системою відповідних загальнонаукових, лінгвістичних методів (знань), використання яких регулюється специфікою об'єкта та предмета дослідження (судової експертизи), визначається і специфічним «криміналістичним» компонентом.

Як і методика розслідування окремих видів злочину (криміналістика), що базується на знанні складу злочину, його об'єктивної та суб'єктивної сторін, кваліфікуючих ознак, але не розглядає питання правової кваліфікації діяння, так і лінгвістична (семантико-текстуальна) експертиза на сучасному етапі свого розвитку також передбачає знання складу злочину, його об'єктивної та суб'єктивної сторін, кваліфікуючих ознак, але при цьому також не надається правова кваліфікація об'єктивного змісту інформації, що міститься у досліджуваному висловлюванні, тексті. Зазначена експертиза так само, як і криміналістична методика розслідування злочинів, є засобом для доведення вини або виправдування обвинуваченого чи підсудного, допомагає надати або уточнити об'єктивну кримінально-правову кваліфікацію діяння тощо.

У вирішенні відповідних завдань важливе місце займає залучення знань психолінгвістики як комплексної науки, яку можемо вважати лінгвістичною, бо вивчає мову, і психологічною, бо вивчає мову як психічний феномен. Мова – це знакова система, що обслуговує соціум, тому психолінгвістику можемо віднести до галузей знань, що вивчають соціальні комунікації, а також оформлення і передавання інформації.

Предметом психолінгвістики, як стверджував основоположник цієї науки О.О. Леонтьєв, є співвідношення особи із структурою і функціями мовної діяльності, з одного боку, і мовою як головною складовою світу людини, з іншого [1]. Тобто у судовій лінгвістичній експертизі психолінгвістика надає можливість дослідити вплив ситуації спілкування на повідомлення, і тому потрібно аналізувати і контекст, в якому відбувається мовна взаємодія, і цілі спілкування, враховувати людське вимірювання мовлення, зв'язок між змістом, мотивом і формою мовної діяльності, між структурою та елементами мови, використаними в мовному вислові, тощо.

Так, фактично всі акти комунікації здійснюються для провадження певного мовного впливу на адресата. Механізм мовного впливу функціонує в процесі будь-якого акту словесної комунікації (це спільна діяльність комунікантів, в процесі якої вони взаємно регулюють дії, управляють розумовими процесами, коректують уявлення, переконання партнера по комунікації). Будь-який цілеспрямований вплив передбачає своїм результатом управління діяльністю, поведінкою чи окремими діями. Тобто будь-яке спілкування певним чином передбачає вплив однієї особи на іншу (інших). Предметно орієнтоване спілкування виявляється при взаємодії в процесі предметної діяльності. Особисто орієнтоване

спілкування виявляється у певних особистих стосунках та передбачає зміни у психологічних ставленнях людей один до одного. Соціально орієнтоване спілкування передбачає зміни у соціальній або соціально-психологічній структурі суспільства або стимулювання прямих соціальних дій через вплив на психіку членів певної соціальної групи або суспільства в цілому.

Таким чином, доречним є висновок про те, що у дослідженні мовного вираження мисленнєвого процесу та сприйняття мовлення, його впливу на адресата у площині завдань, які вирішує лінгвістична експертиза, значне місце належить саме психолінгвістиці.

Список використаних джерел

1. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. Москва : Смысл, 1997. С. 27.
2. Проценко Г. П. та ін. Правнича лінгвістика : навч. посіб. / за заг. ред. С.М. Гусарова. Київ: А.В.Паливода, 2010. 312 с.

Стратулат Наталія Вікторівна,
професор кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент

МОВНІ ЗАСОБИ НАУКОВОГО СТИЛЮ

На сьогодні, в умовах стрімкого розвитку наукових знань різних галузей, зокрема правової, неабиякого значення набуває питання наукової мови і вимог до текстів, що містять інформацію дослідницького характеру. Цій проблематиці у своїх роботах значної уваги приділяє Артикуца Н., Л., Ажнюк Б., Погрібний А., Симоненко Бурда Т., Шестопалова Л. Вивчення особливостей наукових текстів, пов'язаних зі структурою мовлення, передусім відбором мовних засобів із загальнонаціональної мови залишається актуальним.

Зрозуміло, що специфіка у використанні засобів загальної мови в науковій сфері спілкування стосується насамперед лексичного і синтаксичного рівнів мови.

Так, узагальнений характер наукового тексту як характерна ознака проявляється на лексичному рівні у широкому вживанні слів з абстрактним значенням (*узагальнення, аналіз, абстрагування*), термінів (*судочинство, закон*) тощо. При цьому частка термінів порівняно із загальноновживаною лексикою не однакова в різних жанрах наукового мовлення. Необхідною умовою наукового мовлення є правильне, логічне визначення понять, що вводять термінами. Неправильно вжитий або зрозумілий термін може дезінформувати читача.

У власне науковому (академічному) стилі терміни не завжди пояснюються. У наукових працях, призначених для широкої аудиторії, терміни звичайно роз'яснюються. Може даватися пряме пояснення терміна, через синоніми або через пояснення походження терміна, тобто через етимологічні довідки. Визначення терміна може даватися